

**Miten yhdyskuntajätteen
kierrätystä lisääviä toimia
voidaan toteuttaa Suomen
oloihin ja lainsäädäntöön
sopivalla tavalla?
LAJITEHO-hanke**

Tutkija Sara Turunen

Suomen ympäristökeskus SYKE

Jätelautakuntien neuvottelupäivä 15.11.2018 Seinäjoki

S Y K E

**LAJITEHO
=
Lajittelua
tehostavat
käytännöt**

Hankkeen tausta

LAJITEHO = Lajittelua tehostavat käytännöt

- Aloitus tammikuussa 2017
- Päättöy 2018 loppuun mennessä
- Toteuttajina Suomen ympäristökeskus SYKE yhteistyössä Pirkanmaan Jätehuolto Oy:n kanssa
- Projektipäällikkö Hanna Salmenperä (SYKE)
- Rahoittajana Ympäristöministeriö (YM)

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

PIRKANMAAN
JÄTEHUOLTO

Hankkeen tavoitteet

- Selvittää yhdyskuntajätteen kierrätystä tehostavan, painoon perustuvan PAYT (Pay as you throw) –järjestelmän soveltuvuutta Suomen oloihin
- Selvittää lajitteluun kannustavan jätetaksan muodostamista huomioiden lajittelumahdollisuuksien tarjoaminen erilaisilla alueilla
- Luoda edellytykset kunnallisesta jätehuollosta vastaaville käynnistää lajitteluun kannustavia järjestelmiä

Hankkeen toteutus

- 9 toisiaan tukevaa selvitystä
- Koottu yhteen tietopakettiin
- Julkaistaan Ympäristöministeriön raportteja –sarjassa vuosien 2018-2019 vaihteessa

Painoperusteisen PAYT-järjestelmän juridiset ja hallinnolliset reunaehdot

- Tarkastelussa kunnan vastuulla oleva jätehuolto
- Jätelaki ja -asetus
  - Kunta ei voi päättää ei-kuntavastuullisen jätehuollon jätepunnituksista
  - Kunta ei voi määrätä jätepunnituksista kiinteistön järjestämässä kuljetuksessa
  - **Siirtyminen edellyttää pitkäjänteistä suunnittelua, strategista päätöstä asiasta ja tapauskohtaisia muutoksia jätehuoltomääräyksiin ja jätetaksaan**
- Asunto-osakeyhtiö-, henkilötietosuoja-, hankintalain kytkös
  - Hankintalaki ei rajoita vaan kannustaa innovatiiviseen toimintaan
  - Tietosuojakysymykset eivät rajoita järjestelmän käyttöönottoa
  - Jättemaksun jyvittäminen suurissa kiinteistöissä vaatii muutoksia yhtiöjärjestykseen

Painoperusteinen PAYT-järjestelmä: Kolme esimerkkiä EU-alueelta

- Tarkastelussa kolme aluetta
  - Aschaffenburg, Saksa
  - Flanders, Belgia
  - Vallastaden, Ruotsi
- Tavoitteena kartoittaa järjestelmien ominaispiirteitä ja vaikutuksia
  - Mm. järjestelmän teknisiä kuvauksia, järjestelmää tukevia toimia, haasteita ja tuloksia

SWOT-analyysi koskien erilaisia PAYT-jättemaksujärjestelmiä

- Vertailussa
  - Nykyinen tyhjennys- ja volyymiperusteinen järjestelmä
  - Painoperusteinen järjestelmä
  - Säkki- tai merkkiperusteinen järjestelmä
- Nelikenttäanalyysillä tunnistettu eri järjestelmien vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat asukkaan ja jätehuollosta vastaavan näkökulmasta
  - Nykyistä järjestelmää mahdollista kehittää kannustavaan jätteen lajitteluun
  - Painoperusteinen PAYT-järjestelmä on tehokas, mutta kallis
  - Säkki- tai merkkiperusteinen järjestelmä haastava Suomen oloihin
  - Kaikki järjestelmät vaativat jatkuvaa panostusta neuvontaan

Vahvuudet	Heikkoudet
Punnitustiedon yhdistäminen astiatilavuuden käyttöasteeseen auttaa jäteastioiden tyhjennysvälin optimoimisessa. Tämän myötä keräysautoliikenteen aiheuttama häiriö ja ympäristökuormitus asuinalueella pienenee.	Asuntokohtainen laskutus edellyttää asunto-osakeyhtiöissä muutosta yhtiöjärjestykseen sekä lisää asunto-osakeyhtiöiden hallinnollista taakkaa.
Järjestelmän tavoitteena on viestiä asukkaille jätehuollon kustannusten perusteista. Asukkailla on mahdollisuus vaikuttaa aktiivisella lajittelulla jätehuollon kustannuksiin.	Muutosvastarinta uusia järjestelmiä kohtaan, haluttomuus maksaa tai lajitella voivat lisätä väärinkäytöksiä; jäteturismia, laittomien kaatopaikkojen syntyä, väärinlajittelua jne.
Järjestelmä on tasapuolinen. Kaikki maksavat tuottamastaan jätteestä ja hinnoittelussa voidaan huomioida alueelliset erot ja mahdollisuudet.	
Mahdollisuudet	Uhat
Uusilla asuinalueilla voi olla käytössä uusia, teknisiä jätehuoltoratkaisuja, joka voi houkuttaa lajittelemaan ahkerammin.	Jos järjestelmiin liitetään jätteen tuottajan tunnistaminen, tämä voi herättää epäilyksiä tietojen väärinkäytöstä.

Esimerkki: SWOT asukkaan näkökulmasta painoperusteisessa järjestelmässä

Punnitusperusteinen PAYT-järjestelmä

Jätekuljettajien koulutus
Punnitusteknologia
Asiakkaan tunnistus

Punnitustekniikan käyttö keräysvälineiden tyhjennyksessä

- Suomen Kiertovoima ry KIVOn kysely
- Toteutus alkuvuoden 2018 aikana
- Kuntien jätelaitokset (14 kpl) ja yksityiset kuljetusyritykset (6 kpl) vastauksia järjestelmän pilotoinneista ja käytöstä
- Kyselyssä käsiteltiin erikseen nostoperusteiset keräysvälineet ja jäteastiat
- Yleinen mielipide järjestelmästä positiivinen, mutta huolta aiheutti sopivan teknologian vähäinen tarjonta ja järjestelmän moniulotteisuus

Punnitukseen perustuvan PAYT-järjestelmän ympäristövaikutusten arviointi

- Ilmastonmuutosvaikutusten arviointi
- Lähtötilanne perustuu vuoden 2015 tietoihin jätemääristä (KEIKKA2-hanke) sekä Reichenback (2008) artikkeliin
- Tarkasteltavat jätelajit: seka, bio ja muovi
- Lajitteluaktiivisuuden oletetaan kasvavan vertailutilanteessa biojätteen osalta 28 % ja muovijätteen osalta 56 %
  - Sekajätteen koostumuksessa biojätettä 32,8 % ja muovia 16,7 %
- Heikkoudet
  - Keräyksen kattavuuden oletus vs. mitä oikeasti tulee tapahtumaan
  - Kattavan datan huono saatavuus

Punnitsevan PAYT-järjestelmän käyttöönottosuunnitelma

- Pirkanmaan Jätehuolto Oy
- Tavoitteena valmistella aikajana punnitsevan PAYT-järjestelmän käyttöönoton vaiheista ja kunkin vaiheen kestosta

**Viestinnällä ja
jatkuvalla neuvonnalla
merkittävä rooli
jätteiden punnitukseen
perustuvien
jätemaksujen
käyttönotossa.**

Viestinnän tukiaineisto jätepunnitusten ja kannustavan jätetaksan käyttöönottoon

- Laadittu jätelaitosten tueksi jätepunnitusten ja kannustavan jätetaksan käyttöönoton yhteydessä
- Keskeisimmät viestit ja tärkeimpien kohderyhmien neuvonnassa ja viestinnässä huomioon otettavat seikat
- Kohderyhmät
  - Paikalliset päätöksentekijät
  - Asukkaat ja isännöitsijät
  - Jätekuljettajat

Lajitteluun kannustava hinnoittelumalli

- Punnitukseen perustuvan PAYT-järjestelmän käyttöönottoa varten kehitettiin hinnoittelumalli
- Perustuu kierrätettävien jätelajien kuljetus- ja keräyskustannusten tukemiseen sekajätteen painoperusteisella maksulla
- Malli kannustaa syntypaikkalajitteluun kiinteistöllä, sillä kierrätettävien jätelajien hinnat ovat suhteessa alhaisemmat kuin sekajätteen
- Hinnoittelumallin tueksi jätelaitoksille kehitetty Excel-laskuri

Hyötyjätejakeiden yhteiskeräys

- Selvityksen SYKELLE teki Jussi Nordquist TAKK:lta
- Tarkastelussa EU:n alueella käytössä oleva kuivien hyötyjätejakeiden yhteiskeräys
- Tavoitteena oli selvittää yhteiskeräyksen käyttökelpoisuutta Suomen olosuhteisiin yhtenä keinona kierrätysasteen nostamiseen
- Päätelmänä Suomen oloihin soveltuisi mahdollisesti osittainen yhteiskeräysjärjestelmä esimerkiksi paperin ja kartongin osalta
  - Kustannustehokkuus
  - Vähäinen kontaminoituminen
  - Erotteluun mahdollistava tekniikka olemassa

Sekajätteen koostumustutkimus Tampereella 7.9.2018

Sekajätteen
koostumustutkimuksella
tärkeä rooli
lajittelupotentiaalien
arvioimisessa

Kuva: Ojala, Saana